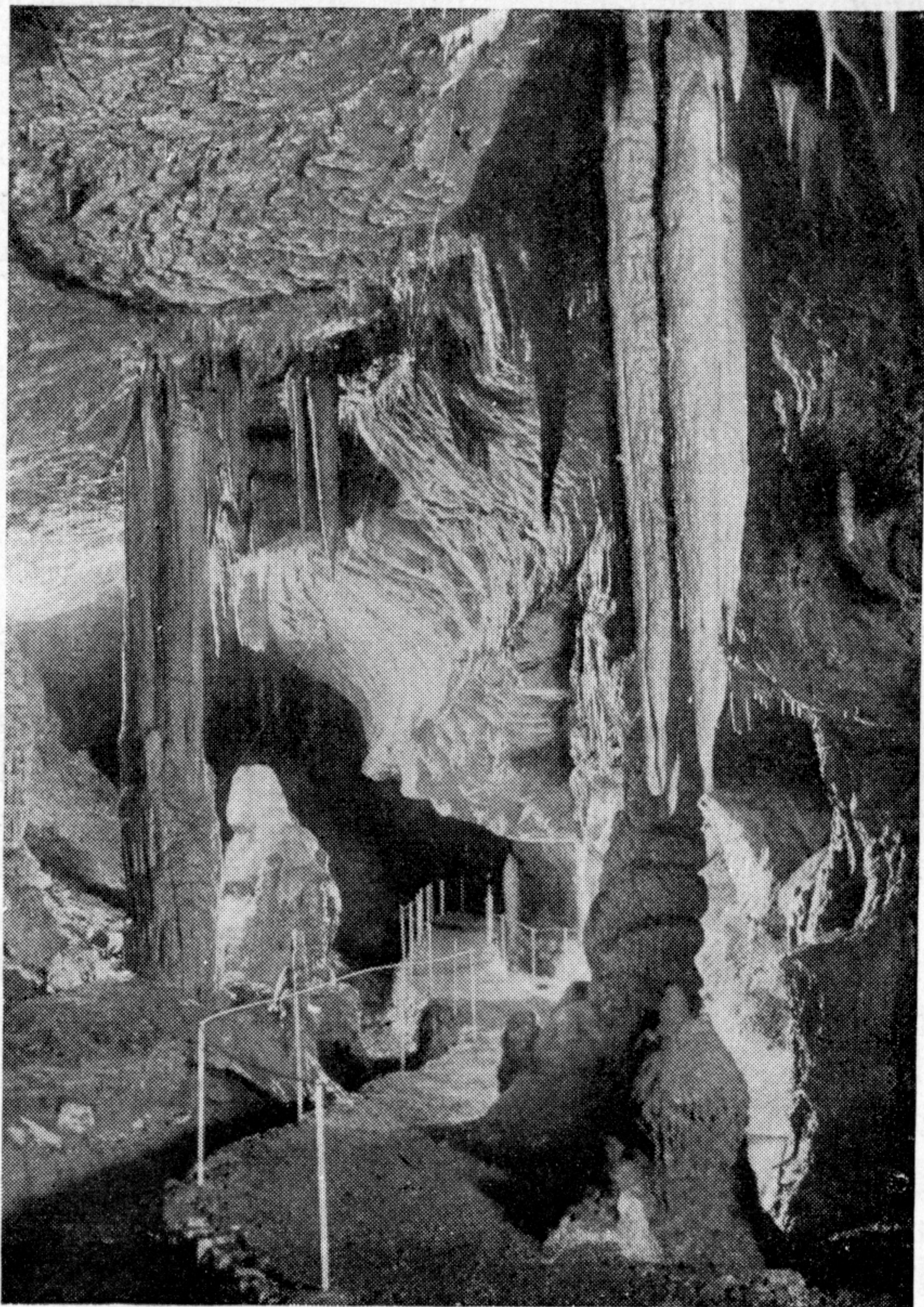

A Felvidék gyöngye: az Aggteleki cseppkőbarlang

Irta: *Kessler Hubert dr.*

Ki ne hallott volna még arról a szomorú emlékű vasrácsról, amelyik hazánk nagy természeti kincsét, az *Aggteleki cseppkőbarlangot* kettéosztotta? Egy magyar és egy cseh szakaszra.

Ez a földalatti trianoni országhatár ma már a múlté. Az erős vasrács, amit a csehek örök időknél szántak, engedett az Igazság erejének. A gyászos alvilági határ ma már békésen pihen a barlang múzeumában.

Útrészlet a jósvafői szakaszban (*Kessler felv.*)

Ujra a miénk az egész hatalmas aggteleki barlangrendszer, az *egész világ legnagyobb cseppkőbarangja!* Minden magyar hazafiúi kötelessége, hogy ezt a páratlan nemzeti kincsünket, a Természetnek ezt a csodálatos alkotását megismerje. A látnivalók meg-

kapó, lenyűgöző hatása soha el nem felejthető élményként marad mindenki emlékezetében.

Szinte elképzelhetetlen méretű földalatti termek, folyosók, pompás cseppkőképződmények, csillogó, szikrázó kristálytömegek, alvilági patakok, tavak, vízesések figyelmeztetnek lépten-nyomon a földalatt is dolgozó Természet hatalmas alkotóerejére.

A világhírű cseppkőbarlang részben *Abauj-Torna*, részben *Gömör-Kishont* vármegyék területe alatt fekszik. Három főbejárata közül a legkeletibb *Jósvafő* községnél (Jósvafői bejárat), a középső *Aggtelek* határában (Aggteleki bejárat), a nyugati bejárat pedig *Kecső* község területén nyílik (Domic-hegyi bejárat). A Felvidék visszacsatolásával az utóbbi bejáratot és kb. 7 km hosszú barlangszakaszt kaptunk vissza. Ez a régebben különállónak hitt „*Domic*”-barlang. Előbbi bejáratok mellett használja a barlanglátogató közönség még a Jósvafő és Aggtelek közötti ú. n. „Vöröstói” bejáratot. A barlangbejáratokhoz pompás autóutak vezetnek *Szin*, *Putnok* és *Pelsőc* vasútállomásokról. Jelenleg az aggteleki barlangbejáratnál 100 személyt befogadó turistaszálló, a domicahegyi bejáratnál egy kisebb turistaszálló, a jósvafői bejáratnál pedig vendéglő áll a közönség rendelkezésére. Itt még egy nagyobb turistaszálló építését tervezi a barlangot kezelő Magyar Turista Szövetség.

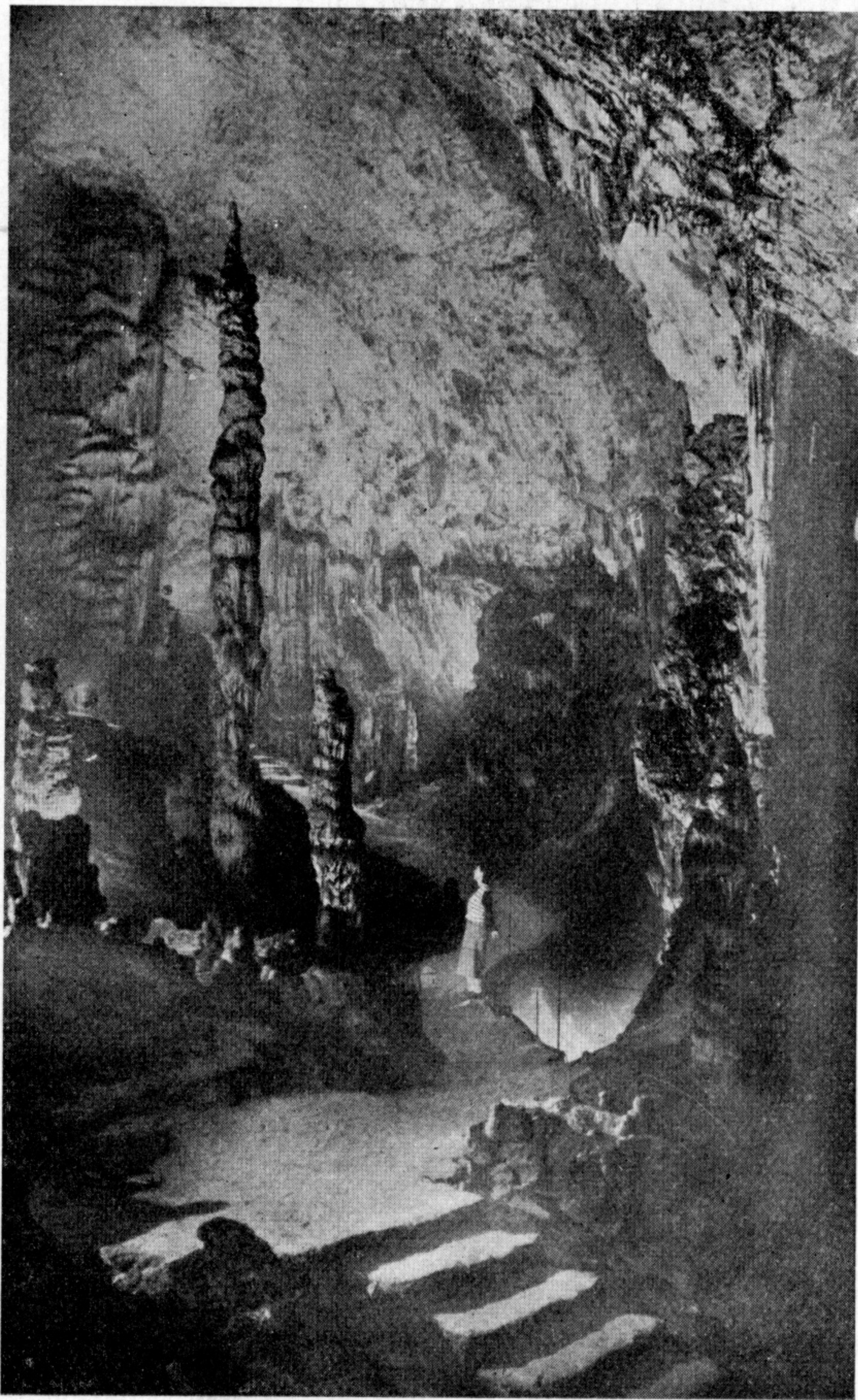
Mindhárom főbejáratnál egy-egy órás barlangtúrát villanyvilágítás mellett, pompás sétaútakon tehetünk meg. A főbejárat megtekintése Aggtelektől Jósvafőig 5 órát vesz igénybe. Itt még nincs mindenütt villanyvilágítás bevezetve, ezért a barlangvezetők ennél a túránál erős kézilámpát használnak.

* * *

A hatalmas, ma már több mint 22 kilométeres hosszúságban feltárt barlangrendszer a víz oldó és mechanikai ereje vájta a *Gömör-Tornai Karszthegység* mészkőtestébe. A barlang közvetlen környékén ugyanis nincsenek nyílt völgyek, amelyek a csapadékvíz felszíni lefolyását biztosítanák. A csapadékvíz, hólé, ezért rövid felszíni folyás után eltűnik a mészkőfennsík víznyelőiben, az Aggteleki-barlang oldaljáratain keresztül a főfolyosóba kerül, ahol alvilági folyóvá (*Styx*) egyesülve a fennsík lábánál fekvő *Jósvafő* irányába folyik. Itt hatalmas karsztforrások alakjában bukkan napfényre a víztömeg. További útja a *Jósván*, *Bódván*, és *Sajón* keresztül a *Tiszába* vezet.

A legnagyobb víztömeget kora tavasszal, hóolvadás után vezeti le a barlang. Ilyenkor mázsás sziklatömböket görget az óriási vízmennyiség, a jósvafői források „kitörnek” és elárasztják az egész jósvafői völgyet. Májusban lecsöndesedik a víz folyása, nyáron pedig hosszú szárazság után néha teljesen megszűnik. Ilyenkor kétkedve fogadja a látogató közönség azt a magyarázatot, hogy a barlang hatalmas üregeit ez kis patakocska létesítette volna. Kis vízálláskor megláthatjuk a barlangi patak fenekén a felszínről behordott kvarckavicsot. A mészkőnél jóval keményebb kvarckavicsnak a víz mellett jelentős szerepe van a barlang üregeinek tágításánál.

A cseppkőképződés folyamata annyira ismert, hogy e helyen nem térek ki erre részletesebben, csak arra a tévhitre szeretném itt a figyelmet felhívni, mely szerint a vízben oldott mész a víz elpárolgása miatt csapódna ki a vízcseppből. Az eddigi mérések ugyanis azt eredményezték, hogy a barlangok levegője annyira páratelt, hogy abban párolgás nem lehetséges. A kalciumkarbonát lecsapódásának oka az, hogy a vízcsepp a barlang mennyezetén való

Részlet a paradicsomban (*Kessler* felv.)

megjelenése pillanatában jelentős nyomás alól szabadul fel, ennek következménye azután bizonyos széndioxid-mennyiség elillanása, ami a mész kicsapódását eredményezi.

Rendkívül érdekes a barlang ősrégészeti szempontból. A barlang természetes bejáratainak közelében levő szakaszok valóságos tárházai a kőkorszakbeli kultúrmaradványoknak. Csiszolt kő- és csonteszközök tömegét, továbbá a bronz- és vaskor számos emlékét találták a barlangban. Ezeket a leleteket a barlang múzeumában

kiállították. Legcsodálatosabbak azonban a páratlan ízléssel díszített rajzos edénytöredékek. Hasonló tömegben és kivitelben csak a *Bük-hegység* barlangjaiban találtak ilyen díszített agyagedényeket. Innen nyerte a „*bükki kultúra*” nevét. A maguk nemében páratlanok a barlangi cölöpépítmények nyomai, amelyek az ú. n. „*Denevérág*” talajában láthatók. Itt-ott vörösre égetett agyag mutatja a kőkori tűzhelyek nyomát. Sok laposra csiszolt kéziörlőkövet is találtak, amelyen a barlanglakók a gabonát őrölték.

Ugyancsak érdekes a barlangban élő — legnagyobb részt mikroszkopikus nagyságú — állatvilág, amelyet *Dudich Endre* tanulmányozott egyedülálló alapossággal. Vizsgálatai szerint 262 különféle állatfaj él a barlangban. Ennek a titokzatos állatvilágnak legérdekesebb képviselője a „*Pokoli vakrák*” (*Niphargus aggtelekiensis* *Dudich*).

Az egész barlang részletes leírására itt hely hiányában nem térhetek rá, ezért a továbbiakban csak a közönség által leginkább járt és kényelmesen hozzáférhetővé tett rövid, egy-egy órás túrák leírására szorítkozom.

* * *

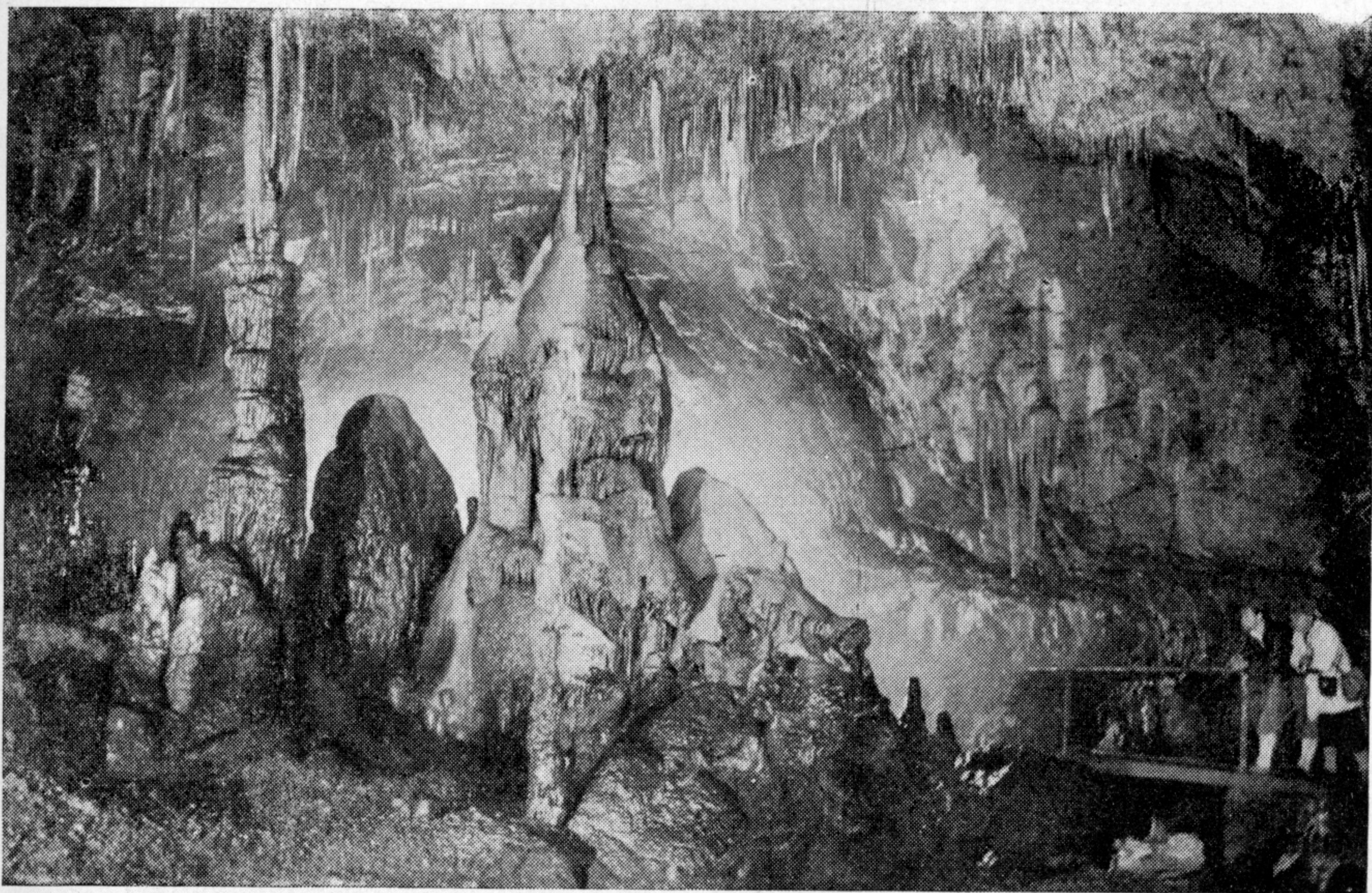
A Jósvalői bejárattól a Horthy-teremig. A gyönyörű jósvalői forrásvölgy végén, 264 m tszf. magasságban nyílik a barlang mesterséges jósvalői bejárata, amit pompás autóúton megközelíthetünk. A barlangbejárattól gyönyörű kilátás nyílik az alattunk elterülő völgyre és a meredek hegyoldalakra. A bejáratot *Abauj-Torna* vármegye megbízásából *Kaffka Péter* létesítette 1928-ban. Ezen a bejáraton keresztül 160 m hosszú mesterséges tárón át jutunk a tulajdonképpeni barlangba. Az elején még nem látunk cseppköveket, útunk hatalmas, szanaszét heverő sziklatömbökön keresztül kanyarog. Hatalmas elektromos reflektorok világítják meg a magas boltzatot. Vezetőnk egy, az út baloldalán, a mélységben világító lámpára hívja fel figyelmünket. Itt sikerült a kutatóknak 1934-ben 30 m mélységig leereszkedniök, ahol egy eddig ismeretlen, alsó barlangot találtak. A *Styx*-patak vizének egyrésze itt folyik a jósvalői források felé.

Hamarosan elérjük az első cseppkőképződményt, a „*Cseppkőország határkövét*”. Ezzel szemben hófehér, ragyogó cseppkőzuhatag: a „*Megfagyott vízesés*”. Egyre több és nagyobb cseppkövekben gyönyörködhetünk, amelyek közül némelyik egészen üvegszerű, szinte átlátszó. Egyes cseppköveket a vezető kis fakalapáccsal könnyedén megérint: tiszta, csengő hangot adnak! Az egyik függő cseppkőből valósággal sugárral ömlik a víz. Néhány lépés még és meglátjuk a „*Dávid és Goliát*” nevű képződményt. Néhány centiméteres kis álló cseppkő mellett többméteres, horihorgas cseppkőalak emelkedik. Megtévesztően hű a „*Hentesbolt*” a „*belek*,-kel a *szalonná*,-val és a zsírosan fénylő „*háj*”-jal. Az „*Atlasz oszlopa*,” egészen a mennyezetig ér és látszólag támasztja azt. Mellette a káprázatosan fehér „*Istenek hegye*”.

Alacsony sziklakapun átlépve a „*Pokol*”-ba jutunk, ahol egymásmellett sorakoznak a megkövesedett „*Elátkozott lelkek*”. Sokan

mondták már, hogyha a Pokol olyan szép, akkor szívesen kerülnének oda! Jobboldalt a mélységben kis tavacska kristálytishta vize csillog felénk. Benne türozódik a hófehér „*Lucifer kastélya*”. A mennyezetről csodálatosan finom, csipkeszerű cseppkövek lógnak.

A „*Pokol*”-ból kanyargós úton, majd néhány lépcsőn felmegyünk az egész barlang egyik legfenségebb látványosságához, a „*Horthy Miklós-terem*”-be. Csak egyetlen lámpa ég, amikor felérünk. A magasban kalandozó tekintetünk hiába keresi a boltozatot, csak mérhetetlen, sötét magasságot sejtünk. Ha már mindenki felért a lépcsősor végén levő térségre, akkor elmondja a vezető, hogy

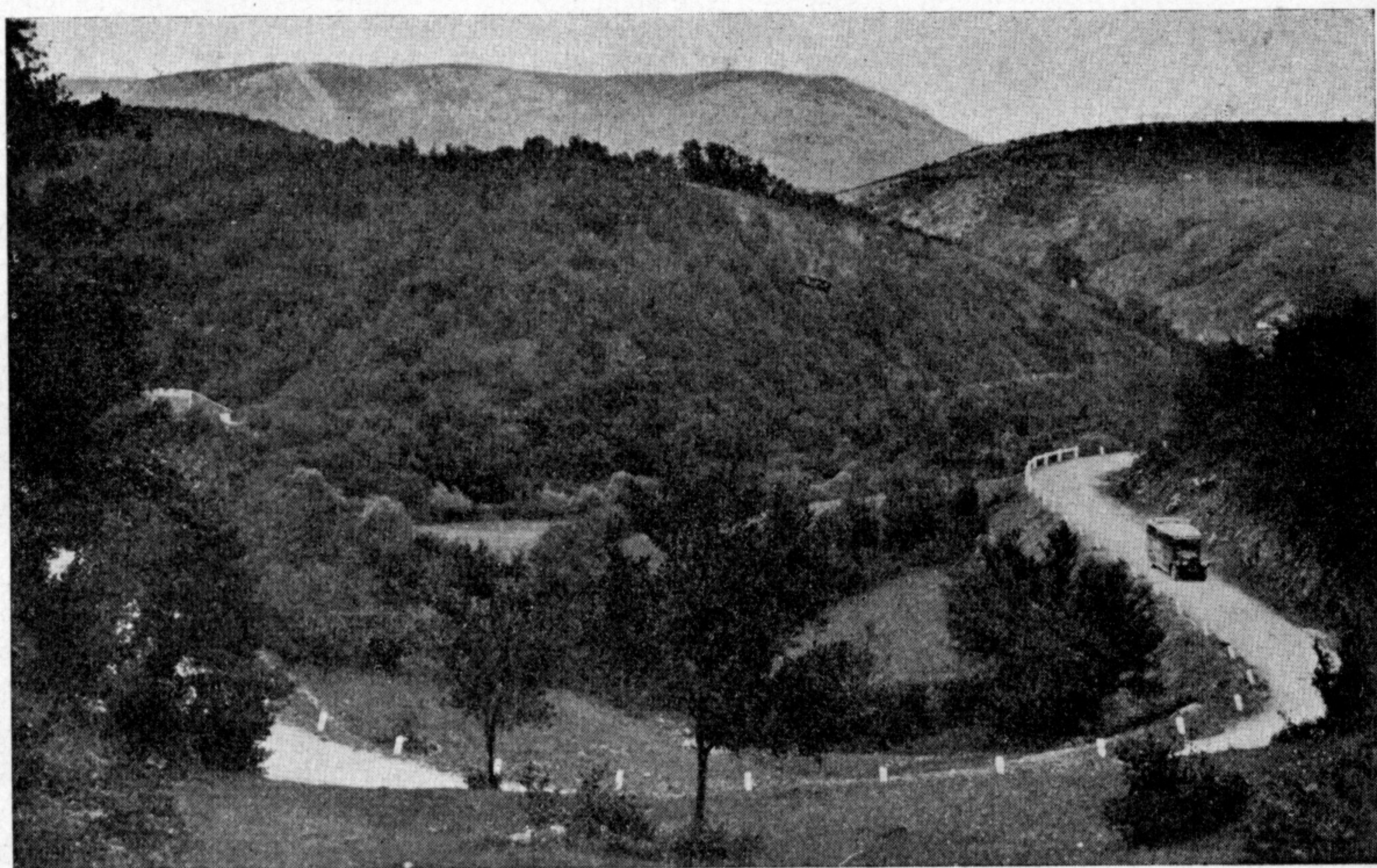

Kinai pagoda.

ezt a termet, amelyik régebben az „*Óriásterem*” volt, Magyarország kormányzójának 1936. évi látogatása emlékére nevezték el *Horthy Miklós-terem*nek. A vezető azután a kapcsolóhoz megy és a következő pillanatban valóságos fényzóna zúdul az eddig sötét teremre. Több ezer gyertyafényű reflektorok fénye hasítja át az áthatolhatatlannak látszó sötétséget és lepi el a legkáprázatosabb óriási méretű cseppkőképződményeket. A meglepetés annyira erőt vesz a közönségen, hogy szóhoz sem jut. Oly óriásiak a méretek, oly pazar szépségűek a cseppkövek, hogy az szavakkal ki nem fejezhető. Amit ez a terem a látogatóknak nyújt, azt elmondani, leírni nem lehet, azt látni kell! A termen körbe vezető útról minden részletet, minden szépséget láthatunk és azzal az érzéssel fordulunk vissza, hogy akármilyen messziről is jöttünk, minden fáradságot megért, mert egy egész életre szóló élményben volt részünk és soha el nem felejtjük azt az időt, amit a Természet földalati tündérpalotájában eltöltöttünk.

Az Aggteleki-bejárattól a Paradicsomig. Az Aggteleki-barlangbejárat hatalmas, kb. 60 m magas, függőleges sziklafal tövében nyílik. Közelében van a magyaros turistaszálló, ahol tiszta hálótermekben vagy különszobákban éjszakázhatunk. A szálló ebédlőjében láthatjuk a vitrinekbe helyezett őskori leleteket. Az épület mellett indul a sziklafal tetejére vezető kényelmes serpentinút.

A barlangbejárattól néhány lépcsőn kell lefelé haladnunk, hogy a barlang ősrégészeti szempontból legérdekesebb termébe, a „Csontház”-ba jussunk. Még a múlt században megejtett ásatások során ebből a teremből számos kő- és bronzkori eszköz került felszínre. Legérdekesebb azonban az a 13 emberi csontváz, amelyet báró Nyáry Jenő kiásatott. A csontvázak fejénél megszenesedett gabonaszemeket tartalmazó agyagedények voltak.

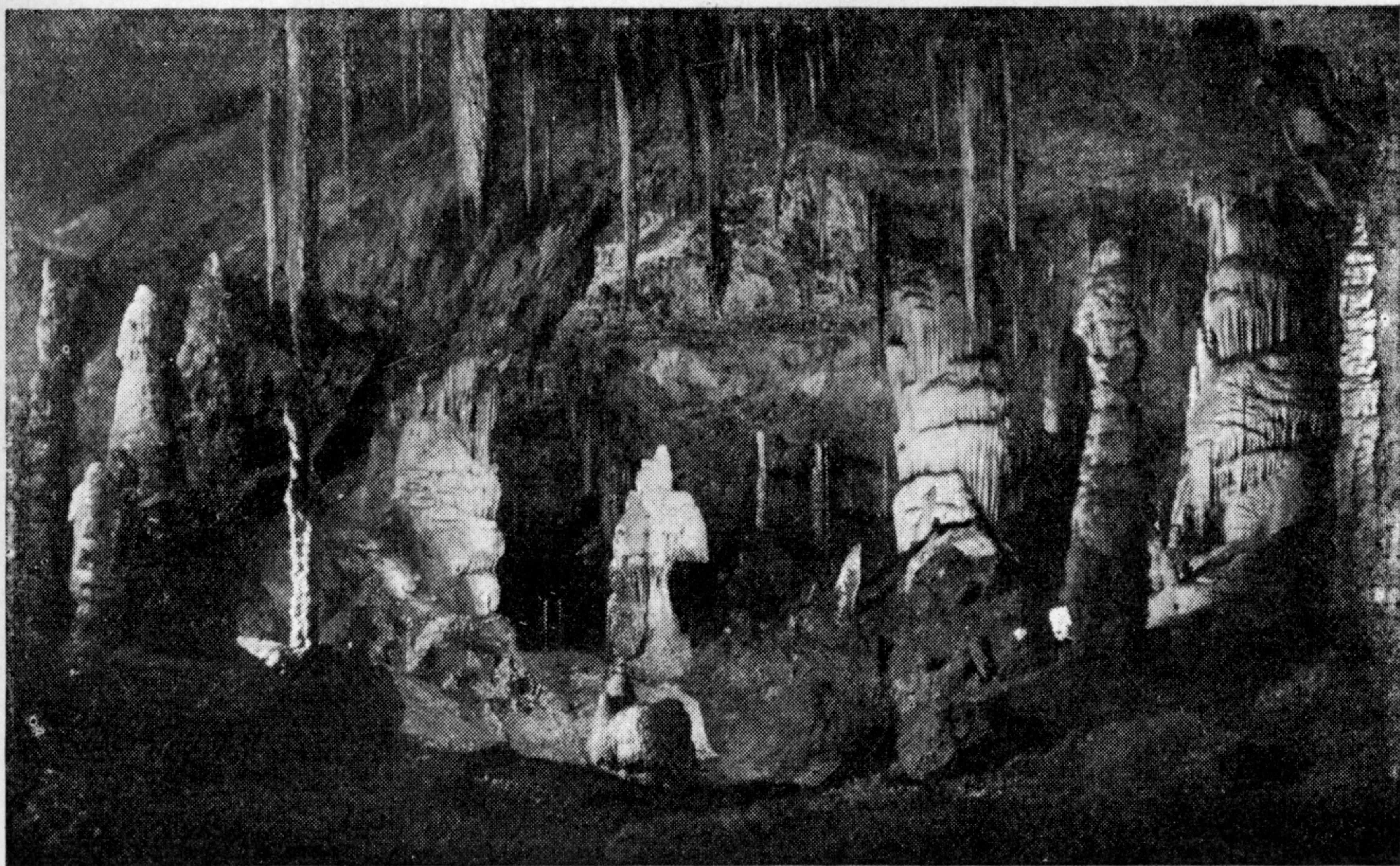

Jósvafői forrásvölgy (Kessler felv.)

Néhány lépéssel odébb a sziklák között elrejtett villanylámpa fénye vízben tükröződik: az egyik alvilági patak, az „Acheron” eredete előtt állunk. Ennek vize néhány száz méter után egyesül a főpatakkal, a „Styx” vizével. Nemsokára kristálytishta vízzel telt cseppkőmedencére figyelmeztet bennünket a vezető. Ha ebbe bele-nézünk, néhány csodálatos állatot látunk: a *barlangi gőtét* (anguineus proteus). Teljesen fehér, kb. 20 cm hosszú gyíkszerű állatkák ezek, melyeknek nincs szemük. A barlang örök sötétségében nem is lenne erre szükségük.

A medence közelében látjuk a pompás színezetű „Teknősbékát” a megtévesztésig hű „Fácánok”-kal. Jobboldalt hatalmas nyílást világít meg az egyik villanyreflektor: a *Rókabarlang* bejárata. Ez a szakasz azonban még nincs megnyitva a közönség számára. Nemsokára elhagyjuk az *Acheron* partját és néhány lépcsőn

felmegyünk egy hihetetlen magas csarnokba. Többezer gyertyafény világítja meg ezt a termet, a „Nagytemplomot”. Bármilyen erős reflektorok is világítanak itt, alig tudnak egy kis fényt ebbe a majdnem teljesen fekete terembe varázsolni. Többezeréves korom borítja a falakat és a cseppköveket. A barlanglakók tanyája volt ez. Évezredekig égtek itt a hatalmas máglyák, amelyek helyenként vörösre égették a barlang agyagos talaját. A Nagytemplomból a „Kistemplom”-ba megyünk, ahol a lebizarrabb cseppkőoszlopok árnyképei ejtenek ámulatba. Mélyen alattunk a barlang főpatakja, a *Styx* csörgedezik. Ennek partján elmehetünk a barlang hatalmas táváig, a *Hungária-tóig*. Akik az egész barlangon végigmennek, azok itt csónakba szállhatnak és kersztüleveznek ezen a hosszú földalatti tavon. Kényelmesebbek számára a tó partján gyalogút készült. Pompás látvány a tó sima felületén tükröződő hatalmas menynyezet.

Minerva templom.

Ebben a szakaszban nyerünk igazán fogalmat a barlang hatalmas méreteiről. Átlagosan 40 m széles folyosó fölé feszül a ropant boltozat. Nagyjából ilyen méretű az egész főfolyosó, amelyen öt óra hosszat kell gyalogolnunk, hogy a jósvafői bejáratig érjünk.

Mi azonban visszafordulunk a földalatti tó partjáról és a „Paradicsom”-hoz vezető elágazáshoz megyünk. Aránylag szűkebb folyosó következik; a patak egyik helyen eltér útunktól. Innen indult szerző és társainak kutatóútja 1932-ben, amikor az eddig különállónak hitt „Domica”-barlanggal való összefüggést felfedezték. Ebben az ágba volt a csehek által felállított vasrács, a földalatti „országhatár”.

Útunk többször kanyarodik, elvezet a csodálatosan hű „Teve” mellett a „Paradicsom előcsarnoká”-ba. Ez már némi ízelítőt ad magáról a „Paradicsom”-ról, amelyikbe nemsokára belépünk. Itt azután az első pillanatban azt sem tudjuk, hová nézzünk? Az „Aradi Vértanúk” gigászi oszlopai, az „Eldőlt orgona”, „Ábel koporsója”, stb. mind olyan hatalmas képződmények, olyan látványosságok, amelyekre nem voltunk elkészülve. Az egyik oszlopot megüti a vezető: tompa hangja végigzúg a termen. A Paradicsom alsó részéből most a felső szakaszba megyünk, amelyik külön világítást kap. Ha lehet, akkor még jobban elámulunk a látottakon. Különösen a csodásan karcsú, magas „Tilalomfa” rágadja meg figyelmünket. Jobbra-balra tőle Ádám és Éva. Fölöttünk a cseppkövek megszámlálhatatlan tömege sorakozik. Az egész termet kényelmes úton körülsétálhatjuk.

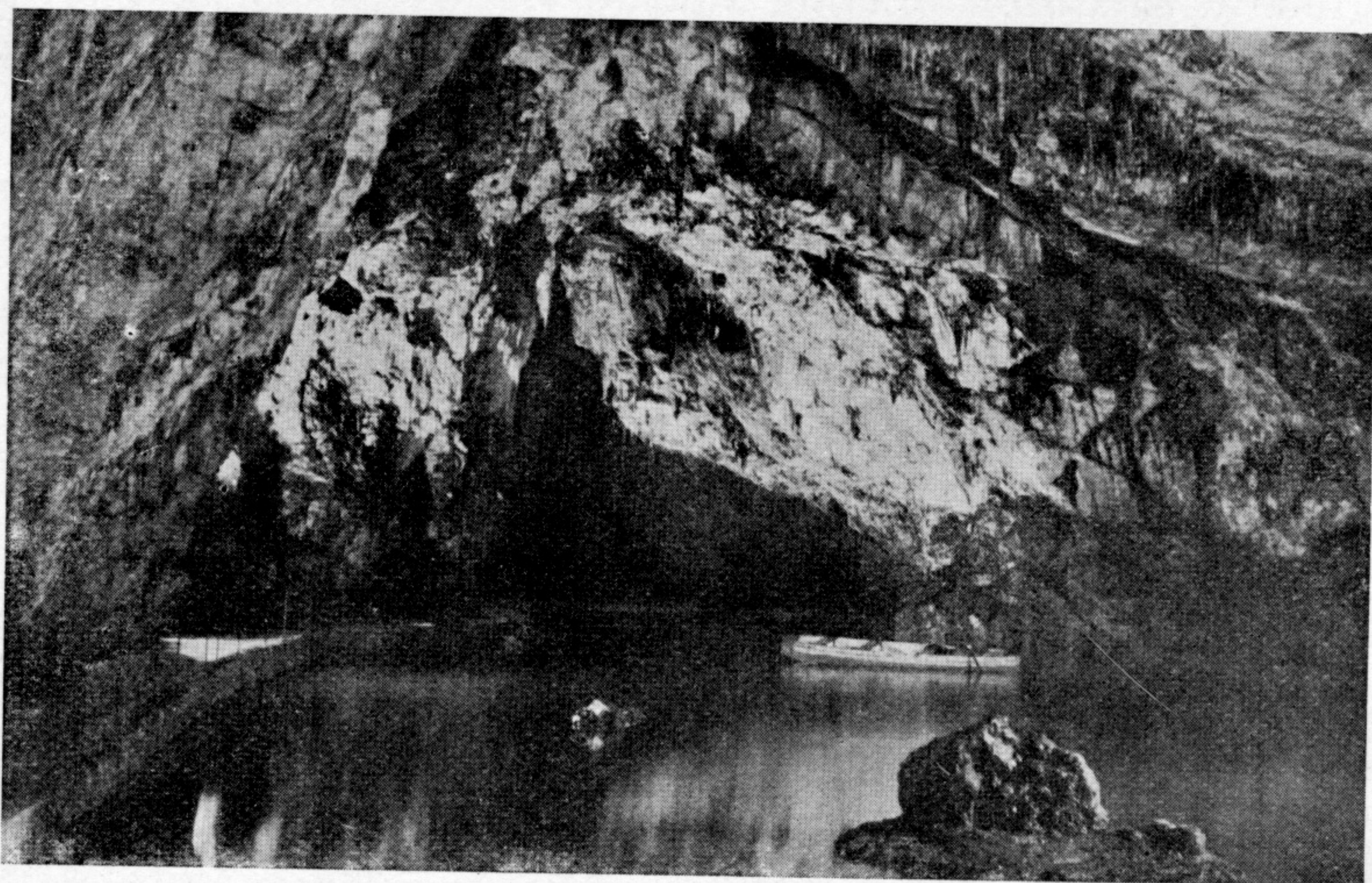
A Paradicsomból rövid folyosón visszafelé megyünk, majd a „Paradicsom előcsarnoká”-ból egy mesterségesen tört rövid tárón keresztül a „Denevérág”-ba megyünk. Ezt a rendkívül érdekes szakaszt csak a közelmúltban látták el villanyvilágítással. Itt találhatjuk a már említett őskori cölöpépítmények nyomait. Legnagyobb érdekessége azonban *Petőfi Sándor* sajátkezű aláírása, amit még 1845-ben, a barlang látogatása alkalmával az egyik cseppkőbe karcolt. Az utolsó előtti teremben 3 méter mély gödröt látunk, ahonnan az ásatások alkalmával jégkorszakbeli állatok (barlangi medve) csontjai felszínre kerültek.

A következő terembe már beszűrődik a napfény. Néhány lépcsőn kell még felmennünk és a barlang legújabb, 1937-ben tört bejáratában állunk. Néhány lépés még és újra az aggteleki turista-szállónál vagyunk, ahol most kétszeres érdeklődéssel szemlélhetjük a barlangból kiásott leleteket.

* * *

A Domicahegyi (kecsői) bejárat körtúrája. A Domicahegyi-bejárat a *Domicahegy* tövében nyílik, közvetlenül a csehek által épített turistamenedékház mellett. A barlangnak ezt a szakaszát állítólag a csehek fedezték fel 1926-ban. Ezzel szemben hivatkozom *Siegmeth Károlynak* a Magyarországi Kárpát Egyesület 1891. évi évkönyvében megjelent leírására, amelyikben leírja a „Domicza-barlang” bejáratát és hangsúlyozza, hogy: „... a Domicza-barlang csarnokai és menetei különösen magasságuk és gotikus stíljük által tűnnek ki...” Kétségtelen tehát, hogy a magyar kutatók már a múlt században a barlang belső szakaszait is ismerték, részletesebb leírások azonban azért nem maradtak, mert abban az időben a szakemberek főleg a barlang aggteleki szakaszával foglalkoztak és azt írták le. Kétségtelen azonban, hogy a csehek a trianoni béke után nekik ítélt barlangszakasz nagy idegenforgalmi értékét azonnal felismerték és a barlangot állami támogatással járhatóvá tették, villanyvilágítással ellátták és turistamenedékházat építettek. Kivonulásuk előtt természetesen minden megmozdíthatót magukkal vittek, a Magyar Túrlista Szövetség azonban azóta már pótolta a hiányokat.

Néhány lépésnyire a bejáratától már megtaláljuk a kőkori barlanglakó jellegzetes kultúrmaradványait és a tűzhelynyomokat. Ilyen nyomokat láthatunk az út egyik bevágásánál kb. fél méter magas cseppkő alatt, ami kétségtelenül igazolja a leletek magas korát. Néhányszáz lépés után fülünket halk zúgás zaja éri. Közeledünk a *Styxhez*, régi imerősünkhöz. Egyik hatalmas teremben végre meglátjuk a titokzatos alvilági patakot, amelynek egyik vízesése okozza a zúgást. Nemsokára gyönyörűen kivilágított földalatti tó partjára érünk, ahol kényelmes csónakok várnak bennünket. Nesztelenül siklanak a csónakok a barlangi tó tükörsíma vizén. A kristálytishta vízben tükröződik az ezernyi cseppkő és a tó fölé feszülő hatalmas, gótikus ívelésű boltozat. Kb. 120 m hosszú ez a mesészerű tó. Túlso partján kiszállunk és megtekintjük a barlang leg-

Földalatti tó (Kessler felv.)

értetlenebb kincsét: a „*Gyémántékszer*”. Milliónyi apró kalcitkristály szikrázik, ragyog, csillog egy kb. 3 m magas cseppkőoszlop felületén. Mintha frissen hullott hó vagy megannyi gyémántkristály tündökölné ezen a csodálatos ékszeren, amely valóságos remekműve a Természet földalatti műhelyének.

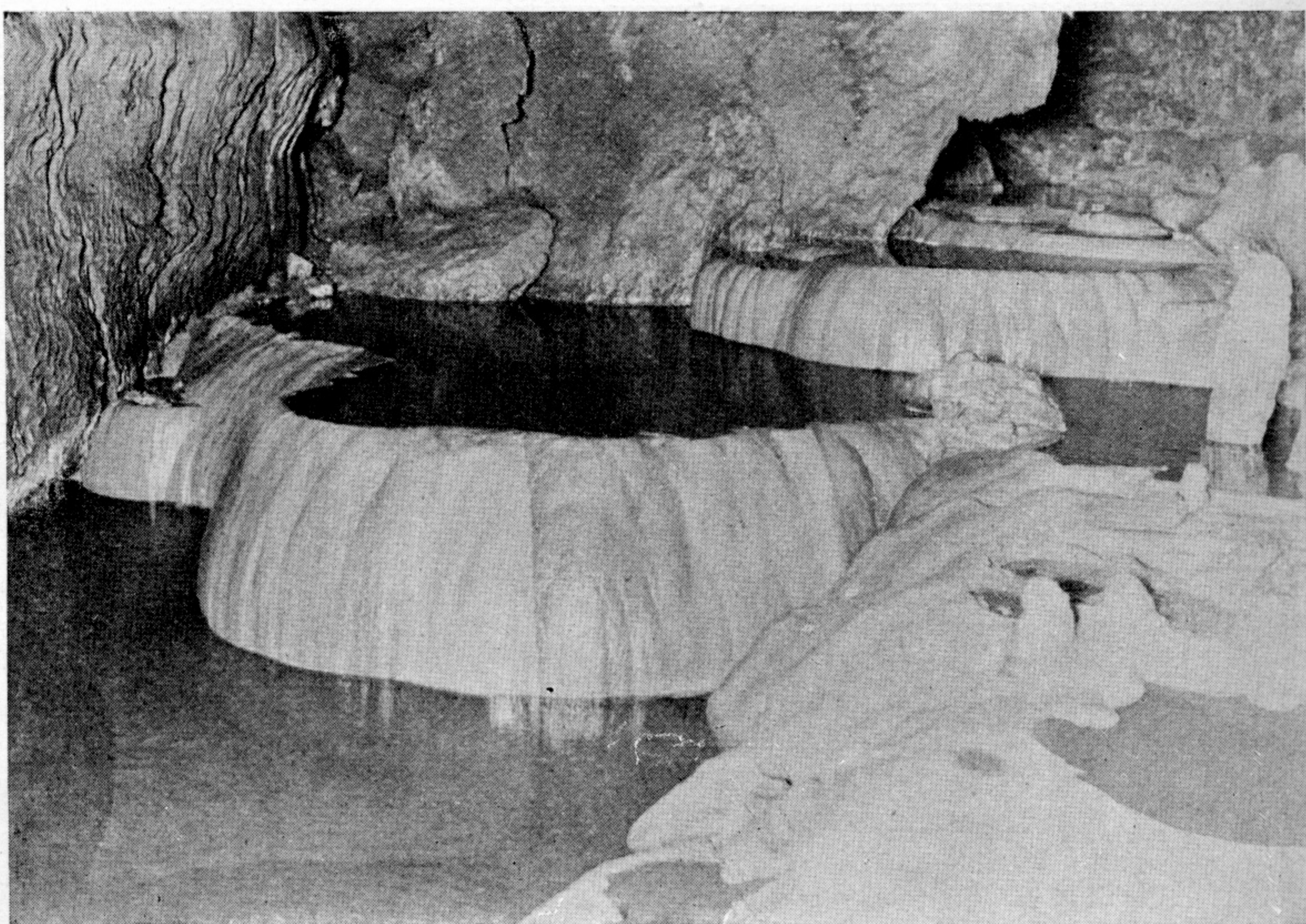
Újabb zúgás figyelmeztet bennünket a „*Plitvicei tavak*”-ra. Több egymásfölött elhelyezkedett tavacskából zuhan a víz, közben mésztufát rak le. Ez a mésztufa alkotja a különös kádszerű képződményeket. Egy másik tó partján visszafordulunk. Vezetőnk magyarázza, hogy ez a járat köti össze ezt a barlangszakaszt az aggteleki szakasszal. Itt volt az a sokat emlegetett vasrács.

Visszacsónakázunk az előbbi tavon, de nem tartunk még kifelé, hanem lépcsősoron felmegyünk a barlang legtitokzatosabb részébe, a „*Misztérium*”-ba. Itt valóságos őskori fazekasműhelyt látunk. A tudomány előtt még ma is rejtély, hogyan közelítette meg a barlanglakó ezt a mélyen a barlang belsejében levő helyet?

Tömerdek rajzos edénytöredéket találunk, látjuk az égető-kemencék nyomait, sőt jól láthatjuk a szükséges agyag kibányászása közben támadt lyukakat és a kaparóeszközök évezredes nyomait.

Különleges ritkaság egy teljes egészében vastag cseppkőkéreggel bevont díszített agyagedény, valamint egy primitív rajz az egyik eldugott sziklafülkében!

A sötét „*Misztérium*”-ból továbbmegyünk a barlang egyik legszebb, cseppkövekkel legdúsabban díszített termébe, a felszabadulás emlékére „*Felszabadulás termé*”-nek nevezett hatalmas csarnokba. Minden oldalról a legszebb képződmények tömege, valóságos megkövesedett csodák ejtik bámulatba az ámuló embert.

Mésztufagátak a domicai hegyszakaszban.

Innen rövidebb, de rendkívül változatos folyosóba megyünk, végül kitárul előttünk a vasajtó és újra kint állunk a napvilágon.

Vége a csodás, felejthetetlen alvilági sétának, itt a józan napfénynél már szinte álomszerűnek, valószínűtlennek tűnik fel az egész élmény, pedig valóság volt minden!

Hazáját igazán csak az szeretheti, aki ismeri. Aki ismeri hegy-völgyeit, rónáit, folyóit, azt a sok természeti szépséget, amivel az Isten még a mi Csonkahazánkat is megáldotta! Ilyen természeti kincsünk az Aggteleki-cseppkőbarlang. Megtekintése páratlan, lelket és szellemet gazdagító élmény. Becsüljük meg a saját, magyar nemzeti kincsünket, aminek kedvéért még a legtávolabbi világuturistái is felkeresik Hazánkat. Győződjünk meg, hogy *él még a mesék birodalma a föld alatt!*